

Masarykův odkaz dnešku

„T. G. Masaryk zasloužil se o stát“, usneslo se Národní shromáždění v roce 1930. Masaryk se vypravil ve svých šedesáti pěti letech (narodil se 7. března 1850 v Hodoníně na Moravě) do světa a vybojoval s Edvardem Benešem, Milanem Rastislavem Štefánikem, našimi krajany, se zástupy českých a slovenských legionářů a s odhodlanými Čechy i Slováky doma – samostatnou Československou republiku. Po sedmáct let byl prezidentem státu založeném na humanitní demokracii, která slouží jednotlivému člověku i celé lidské společnosti. „Státy se udržují těmi idejemi, na nichž byly založeny,“ řekl Masaryk. Chceme-li udržet dnes svůj stát svobodný a samostatný, domov pro člověka uprostřed mírové a svobodné Evropy, musíme převzít Masarykův odkaz.

Masaryk je nám příkladem pravé lásky k národu. Z Vídně přišel roku 1882 do Prahy a začal se do české historie, do Františka Palackého a Karla Havlíčka Borovského, o Janu Husovi napsal knížku, o „České otázce“ jako otázce světové celou knihu. Byl to „Moravák až do morku svých kostí“, jak vykřikl za mlada na jedné bouřlivé schůzi, rozhodl se však pro češství jako vyšší ideu, jako program.

V jeho době milovali vlastenci krásné básně, podle nichž malíři malovali obrazy a skladatelé skládali opery, které povzbuzovaly probouzející se národ. Historici však zjistili, že ty básně romantičtí buditelé zfalšovali, abychom se vyrovnali Němcům. Mají se národu vzít jeho milované „Rukopisy“? Mladý profesor Masaryk se rozhodně stavěl za myšlenku, že se velikost národa nesmí opírat o lež. Jenom pravda a pravdivé vědecké poznání a vzdělanost mohou národ dovést ke světovosti.

Pravda a láska ke spravedlnosti ho přivedly i k tomu, že se v roce 1899 zastal mladého židovského obchodníčka Hilsnera, který byl nevině nařčen z vraždy křesťanské dívky Anežky Hružové, nalezené blízko Polné. Masaryk se pustil do pátrání a zjistil, že soudní proces byl veden velmi nedbale a že žalobce i soudce, stejně jako vyšetřovatelé podléhali pověře, že židé občas potřebují krev křesťanské dívky ke svým obřadům. Napsal o tom do novin a vydal brožuru. Veřejnost byla pobouřena, někdo Masarykovým rozbil okna a studenti málem nedovolili svému profesoru promluvit na fakultě. Masaryk chtěl odejít do Ameriky, ale proti tomu se postavila jeho manželka Charlotta. Pocházela z americké protestantské rodiny (unitářské), pravdivost a mravnost byly vedle snášenlivosti pro ni hlavní náboženské hodnoty. Na svého muže měla od počátku velký vliv a dala i podnět k tomu, že přestoupil k české evangelické církvi. Byl to projev úcty a vděčnosti, že Masaryk od své svatby užíval i jejího příjmení Garrigue (garik).

Masaryk měl zvláštní pohled na české dějiny: „Česká otázka je otázkou náboženskou.“ Vedle husitského hesla „Pravda vítězí“, k němuž „Ale dá to fušku,“ užíval ve své poslední knize „Světová revoluční válka“ „V lásce k Bohu a bližnímu viděl Ježíš podstatu Caesar!“ – „V lásce k Bohu a bližnímu viděl Ježíš podstatu náboženství a mravnosti.“ Caesar chtěl svou říši řídit a rozkazem. „Náboženství diktované politikou, státem nemůže být člověka, pravého

křesťana," vysvětluje Masaryk, který v Ježíšově cestě zdůrazňoval nenásilnou cestu přesvědčování a služby lásky.

Proto proti romantismu hrdinství i mučednictví stavěl Masaryk význam vytrvalé, cílevědomé práce, třebaš drobné a nenápadné, ať již duševní nebo tělesné. „Práci se teprve stáváme lidmi, charaktery, stáváme se samostatnými. Člověk nepracující není samostatný. Ani nepracující národ jím není.“ Za mlada se učil zámečnickem a kovářem, zvláště na kovářství rád vzpomínal. Sám se vypracoval z chudých poměrů, práce se nikdy nebál a z větší části se živil sám jako student nebo zpočátku neplacený docent ve Vídni.

Z úcty k práci vyrostl jeho pěkný vztah k dělníkům. Jejich hlasy byl zvolen na Valašsku roku 1907 za poslance. Tehdy prohlásil, že byl „vždy s dělníky, velmi často šel se socialismem a zřídka s marxismem“. Napsal o tom knihu Otázka sociální. Klade důraz na sociální reformy a podporoval zápas za volební právo pro všechny i za osmihodinovou pracovní dobu. Jeho žena Charlotta v této věci šla snad ještě dále než on. Chodila i na schůze a průvody.

Z knížky „Hovory s T. G. M.“ od Karla Čapka poznáme Masaryka jako hrdinu nové doby, který nám umožní vzít vážně jeho příklad pro naši práci, jít za ním. Jeho podněty a rozborů nám pomohou při řešení dnešních úkolů. Masarykovský přístup je však kritický, samostatný, nestačí jeho slova opakovat a jeho dílo velebit. Dovedl být také pěkně přímý a řízný, jak slyšíme z jeho hesla pro mladou republiku: „Nebát se a nekrást!“

Jan Šimsa

Připravila sestra Iva Bordovská

Díky za toto krásné ráno,

díky za každý nový den!

Díky za vše, co už je za mnou

jako těžký sen.

Díky za vše, co zarmoutilo,

díky za vše, co potěší.

Díky, že vedeš mne má sílo
cestou nejtěžší.

Díky za všechny věrné druhy,
díky, ó Pane, za Tvůj lid!

Díky, že všechny křivdy, dluhy
mohu odpustit.

Díky za Tvoje útočiště,
díky za každý malý zdar.

Díky za všechno krásné, čisté,
díky za hudby dar.

Připravila sestra Iva Bordovská

Jak se stát neoblíbeným

(dokončení)

Povedlo se to až přes tzv. Velký PLK, posudkovou komisi s takovou autoritou, že přebil neochotu zaměstnavatele. Nastoupil jsem do Zdravotnických novin, kde jsem byl předem upozorněn, že mezilidské vztahy nejsou dobré. Má neobliba prudce stoupla, když vzhledem ke své kvalifikaci včetně pěti semestrů medicíny a znalosti pěti světových jazyků jsem dostal nejvyšší plat. Kolegové byli pijáci a kuřáci, od nichž jsem se distancoval. Štvalo je, že jsem zastal třikrát víc práce než oni a že jsem týdně obhospodařoval plné 3 strany s novinkami z Purkyňovy lékařské společnosti, kdežto oni pracně naplňovali jednu stranu.

Díky mým novinkám z medicíny náklad stoupl, takže Zdravotnické noviny se staly jediným neprodělečným titulem nakladatelství Avicena. Stal jsem se terčem podlých denunciací, jako že v pracovní době vodím psa na procházku, ač jsem nikdy žádného psa nevlastnil. Svým psaním jsem popudil četné papaláše, ale šéfredaktor, jemuž jsem snášel zlatá vejce, házel stížnosti do koše. Protože šlapal straníkům na prsty, vykopli ho nahoru na místo ředitele SANOPSu v Mariánských Lázních. Věděl, že mi v redakci pšenice nepokvete a tak mne chtěl uklidit na lepší místo - tiskového mluvčího ministra zdravotnictví notorického alkoholika Prokopce. Nezjevil mi předem svůj úmysl, byl bych mu to rozmluvil. Takto jsem byl podroben hloubkovému kádrování, pečlivě zaretušované „vady“ a škraloupky vyplavaly na povrch, včetně nedovolených styků s diplomatickým sborem a výsledek –

nebyl jsem shledán politicky spolehlivý, abych měl přístup ke „státním tajemstvím“. Šéfredaktorkou se stala Drahomíra, která po okupaci zaujímala stejné postoje jako my všichni. Jí se podařilo zkorumpovat prověřkovou stranickou komisi basami vína a tak zemědělská redaktorka povýšila na šéfredaktorku ZN. Polepil jsem si to u ní v ten okamžik, když jsem nedokázal vymazat z tváře překvapení, když se prořekla a pletla si psychoterapii s fyziatrií. Svůj socialistický závazek, že mne vyhodí, splnila vskutku originálně. Jednou jsem přišel do redakce a měl jsem zapečetěnou příruční knihovničku. Blesklo mi, že se tam najde protistátní materiál Charty 77 a já poletím pro ztrátu důvěry na hodinu. Proto jsem přistoupil na její nabídku a rozvázal pracovní poměr dohodou. Pár týdnů jsem byl nezaměstnaný, ale pak jsem nastoupil u rudé komisařky MUDr. Stupkové, bývalé zdravotní sestry, která získala doktorát medicíny na partajně žádoucí specializaci organizaci zdravotnictví. Chvilí řídila zdravotní odbor hl. m. Prahy, kde jí podléhalo přes 50 lidí. Ale pak se pohádala s primátorem Zuskou a ten ji vyhodil. Jako náplast dostala léno – oddělení zdravotní výchovy ÚNZ NVP, kde nás 8 zaměstnanců řídila stylem, jakým úřadovala na radnici. Byl jsem varován, že si tam může dělat co chce, že nikdo svrchu nebude zasahovat, leda bychom měli viditelné podlitiny od ran nagajkou.

To už jsem měl poloviční invalidní důchod, což mělo jedinou výhodu, byl jsem nevyhoditelný. Z počátku jsem byl vychvalován do nebes a mých odborných znalostí na úseku alkohol, kouření a drogová závislost bylo dobře využíváno. Neoblíbeným jsem se stal v okamžiku, když jsem se vzepřel, aby mi světlý psací stůl byl vyměněn za černý. Kvůli takové prkotině jsem odpadl od přízně a následoval jsem všechny ostatní zaměstnance, kteří měli fázi obliby/neobliby za sebou.

Rudá komisařka nesnášela, když za někým přišla návštěva. A tak když jednou v mé kanceláři načapala Bohouše Housera, ten byv předem varován, duchapřítomně jí řekl, že přijel pro plakáty s protikuřáckou tematikou.

„To proto, soudruhu, jste přijel až z Brna?“ jízlivě se zeptala.

„Ano!“ bez mrknutí vypálil Bohouš a díval se na ni tak upřeně, že kapitulovala, přinesla celý svitek plakátů a navíc i adresu brněnského pracoviště zdravotní výchovy.

V rámci svých služebních povinností jsem byl delegován do protialkoholních sborů: obvodního, celopražského a celostátního. Ten pražský mohl řídit jen poslanec. Avšak lidovec ing. Svoboda, ekonom Půjčovny filmů během funkčního období přešel na Ředitelství pivovarů. Aby se nevítané funkce zbavil, prohlásil to za konflikt zájmů: v nové funkci se musí snažit odbyt piva zvyšovat, ne konzum alkoholu omezovat, jak usilují Protialkoholní sbory. Na tuto rezignaci nebyli bolševici připraveni, řádná volba nového předsedy by byla příliš složitá a tak, ač jsem papaláše varoval, že nejsem jen bezpartijní, ale že mám i kádrový škrálop, byl jsem do funkce předsedy dosazen těsně před Spartakiádou.

Tak jsme se ve vrcholné spartakiádní komisi objevili dva bezpartijní. V den žactva jsme areál poctivě kontrolovali. Když jsme zjistili, že brigádníci – prodavači piva chodí za žactvem s basami kalíšků piva nejen do šaten, ale i dokonce i do nástupu, ohlásili jsme

plénu komise, že dochází k masovému porušování paragrafu 200 o prodeji alkoholických nápojů.

Šéfové odborů pražského magistrátu málem pukli vzteky, zvláště když se k nám přidal generál, náčelník Dne armády, jehož cvičenci-vojáci nastupovali tryskem: měl strach, že kdyby některý podnapilý upadl, ostatní by ho ušlapali. Šéfovi vnitřního obchodu nezbylo než vydat příkaz ke zpřísnění kontrol. Výsledek byl, že RaJ měly zisk o 2 milióny Kčs menší, než plánovaly. Merhaut ani Krejčík z Prahy 9 už do dalšího protialkoholního sboru zvoleni nebyli, ač se nás rázně zastal doc. Jaroslav Skála.

V kádrovém materiálu se objevila další charakteristika: „Merhaut rafinovaně využil čs. legislativy k narušování socialistické ekonomiky.“

Vrcholu neoblíbenosti jsem dosáhl v době, když rudou komisařku nahradila MUDr. Běla Studničková, kterou její předchůdkyně charakterizovala jako „zmiji, kterou si hřála na prsou“. Dala si socialistický závazek, že „třídnímu nepříteli, kterého nelze vyhodit“, poslední rok náležitě osladí. Na štěstí černé ovce jsme byly dvě, vedle mne ještě pleyboy, zeť kádřovačky, který ze špičkové přízně se zřítíl do nemilosti v okamžiku, kdy v rozvodovém řízení použil hmatatelný důkaz o nevěře své ex-manželky, která s jejich dítětem si vzala muže s belgickým státním občanstvím. Pleyboy měl synka rád a zpěchoval se, aby o něj definitivně přišel. Proto byl podrobován surovému nátlaku a já sloužil jako jeho vrba. Když se předělávalo topení, šéfka nás posadila do nejstudenější místnosti, ač jsem měl lékařské dobrozdání „práci v teple“. Vyložila si to tak, že mám zákaz pracovat venku, tj. pod širým nebem, i když nevysvětlila, jak bych pod širákem mohl zdravotní výchovu provozovat. Když se mi rozbolela páteř a já měl předepsanu elektroléčbu, musel jsem mít po každé propustku, ač rehabilitace byla ob dva domy a procedura nezabrala víc jak 20 minut (týž den napracováno). V zoufalství jsem došel k závodnímu lékaři, protože nebylo příjemné po proceduře sedět v kanceláři v zimníku. Slitoval se a zneschopnil mne až do okamžiku dosažení 60 let. Bylo to vysvobození, nepřesloužil jsem jediný den a litoval ty kolegy-důchodce, kteří se museli před vrchností plazit, aby mohli přesluhovat.

Pak jsem žil dlouhá léta oblíben. Překvapilo mne, když jednou důstojný člen brněnského správního sboru na mne řval jako tur: smysl jeho výtek vyzníval takto: vyčítal mi, že jsem tak bohat, že nemusím krást. Tuto kritiku nemohu akceptovat.

Boris Merhaut

John Seed:

MODLITBA K MATCE ZEMI

Modlím se, abych se rozpustil v Zemi,
abych procítil, jak se mé člověčenství

Nebo s každým výdechem vyždímat
houbu dosucha,

rozpouští v Zemi, z níž vzešlo...

Každým výdechem tě prosím
Matko Země,
abys očistila, abys prohnětla,
abys rozředila
toto tak přesycené člověčenství.

S každým vdechem kéž vdechuji
prastarý tok -
nepodmíněnou ryzí jistotu,
tryskající ze čtyř tisíc milionů let
nepřetržitého bytí.
místa

Rozpusť tento krystal prostoupený
drsnými strukturami
navyklé bídy a strachu.
rozpusť tuto titěrnou totožnost
přioděnou kůží,
vydechující jen své emanace,
tančící jen k malicherným popěvkům.
který

S hravou, překypující bujarostí
přebrod' se opatrně touto chudobou
burcuji
vědomí.

Jsem si vědom každého výdechu
ven do světa,
k tomu,
který se mísí, spojuje,

aby mohla nasáknout živou, perlivou
vodou, která proudy očisťuje, ředí,
rozpouští
prastarou člověčí zpupnost.

A jak se člověk přizpůsobuje
kosmickému tanci
vrací se k harmonii s písni, která ji
stvořila.

Obětuji Zemi své oči
tak, aby získala mou perspektivu.
Obětuji všechny své smysly,
tak, aby vše, co vidím z tohoto

mohla vidět i Matka Země.

Již neodmítám být jejími smysly,
již neulpívám na své perspektivě
již ji neoslepuji tím, co mé oči vidí
přicházet sem dolů.

Stávám se částí tichého svědka,
prohlédl.

Vzývám Zemi a biji na poplach,

a prosím o víc, víc rozmanitosti.

Prosím: víc věčnosti,
víc času k rozpuštění nečistot i
být rozpuštěn.

tančí a rozpouští,
Zemí,

tak, aby mohl nastat další hluboký
harmonie.

nádech, čistý a nekompromisní,
z širého jižního oceánu dechu
z Antarktidy,
pamatující na Gondwanu,
když se moje DNK klidila z cesty
dinosaurů.

Rozpusť malichernou strukturu ega,
onu ubohou, odpojenou lidskou píseň
v nitru, tak dlouho zbavenou spojitosti
s miliardou hlasů symfonie,
která jediná jí dokáže dát smysluplnost
a výdrž.
pšenice.

Máme na vybranou:

být jako houba
déšť.

nasáklá žlučí mrtvoly prosycené
formaldehydem,
chvěje.

tak dlouho pohlcující samy sebe,
půdě.

ukryté před sluncem,
sluneční svit,

odříznuté od sdílení, od souhry,
která jediná dokáže,
aby vše zůstávalo svěží a živé.

Být zas v jedné řadě s Matkou

zas se navrátit do odvěké

Když ubližujeme, Země se chvěje.

Přijď, vyjdi mi vstříc, božské bytí!

Jsme děti Země a hvězd,

máme moc vytvářet

bezpočetné skutečnosti.

Dovol nám stát se spoluvůrci vesmíru.

Náš smích vyvře do hor,

slzy se smísí, aby vzniklo moře.

Vášeň se vznáší jako orel

a pádí jako antilopa.

Uspokojení se vlní v polích

Můj hněv je blesk a tvůj hromobití,

které rozsévá mraky, aby přinesly

Když ubližujeme Zemi, ona se

něžné květy rozkvetou v žírné

A naše odpuštění je jasný

tančí na vodách

všech našich břehů.

Přeložil Boris Merhaut

Ty i já

jsme jedné krve

Tvoru druhu Homo sapiens, především podčeledi Homo economicus stupidus, se na špici pyramidu stvoření sedí čím dál tím nepohodlněji, protože stále častěji některý stavební kámen se oddrolí a vypadne. Člověk, tato samozvaná koruna stvoření, který zprivatizoval celou planetu Zemi včetně toho, co je pod zemí, ve vodě i v ovzduší, s pýchou přehlíží své dílo. Když neomylně zjistí, že nějakému druhu jeho soukromého majetku hrozí vyhynutí, zanesse ho do Červené knihy a vyhlásí za chráněný.

Nehrozí-li však druhu vyhynutí, má prostě smůlu. Pokud některá vláda hodlá zasáhnout ve prospěch neohroženého druhu jako např. lišky, spustí své jeremiády mocné nátlakové skupiny, které paratizují na tak oblíbené kratochvíli panstva, provozujícího hon na lišku.

Pro pestrou branži odvolávající se na autoritu Jehovy, Boha-Stvořitele, Marxe a Englse, Lenina a Stalina, uctívače neviditelné ruky trhu, se stal černým dnem jako Černobyl 8. říjen 1999, kdy se novozélandští poslanci dopustili něčeho neslýchaného. Vyšli ze zjištění francouzských genetiků, že lidoopi mají s člověkem společných 99 % genů a přijali zákon na ochranu lidoopů se zcela revoluční preambulí! Existuje pět rodů velkých opic: šimpanzi, gorily, giboni, orangutani a lidé – a všichni patří do jedné genetické rodiny. Zoolog si může dovolit konstatovat tato fakta už drahnou dobu, aniž by riskoval upálení na hranici svaté inkvizice či ukamenování veřejností.

Šik ochranářského lidu má zřídka kdy příležitost se radovat. Tentokrát naši blbou náladu může rozptýlit fakt, že v našem společném domově planetě Zemi se našli osvícení politici (je symbolické, že u našich protinožců), kteří jako příslušníci Ligy lesní moudrosti uvěřili nesmrtelnému výroku z Kiplingovy Knihy džunglí „jsme jedné krve ty a já“ (zvíře a člověk), oslovili tak velké opice a vyvodili z toho legislativní důsledky.

V Červené knize se dočteme, že lidoopi jsou na seznamu ohrožených druhů již poměrně dlouho. Avšak poprvé v dějinách lidstva je Novozélandčané přijali „mezi sebe“, tj. postavili na roveň někoho ze zvířecí říše, tedy v podstatě nelidského. Je to technický knock-out arogantní víře, že člověk je něco zcela výjimečného, že je tvor, který má nezadatelné právo s celým stvořením zacházet jako se svým soukromým majetkem a manipulovat s ním, jak se mu líbí.

Ideologické důsledky budou nedozírné jako kdysi diskreditace církevního geocentrismu. Nový zákon má i praktické důsledky: výslovně zakazuje používat velkých opic k experimentům, výzkumu a testování nově vyvíjených farmak, „pokud tyto kroky nejsou v nejlepším zájmu těchto bytostí“.

Smekněme před novozélandskými poslanci, kteří na rozdíl od českých koňských handlérů kdo s kým proti komu svým smělym činem prokázali, že vykročili do třetího tisíciletí. Zatímco naši ochranáři s vykořisťovateli přírody urputně bojují o každý ohrožený druh, který se díky dodržování mezinárodních úmluv zas trochu vzpamatoval, aby nebyl znovu vydán na pospas harpunám, ručnicím, sítím a pastím, na Novém Zélandu pokročili mnohem dál: zaručují mu jistá práva. I kdyby se počet lidoopů nějakým zázrakem vyhoupl z dnešních stovek na tisíce, tato privilegia si lidoopi podrží, protože jsou přece naší krve.

Jaké důsledky bude mít tento zásadní obrat ve vnímání těchto bytostí, dosud kategorizovaných jako mimolidské? Netroufám si dělat žádné optimistické prognózy, každá změna vědomí vyžaduje čas. Jen si vzpomeňme, jak ještě koncem 19. století kultivovaní jižanští „kavalíři“ pohrdavě kroutili hlavami nad báchorkami abolicionistů, že jejich privátní majetek – negři, se domohou zrušení otrokářství a stejných občanských práv jako běloši. Je to jen pár desítek let, co se ženská polovina lidstva domohla volebního práva. Jsme svědky, jak nezanedbatelná část českých poslanců se zuby nehty brání přizpůsobit se civilizovanému světu a přiznat určitá práva gayům a občankám stejné sexuální orientace.

Zdá se, že za pár desítek let budou naši potomci číst zprávy o zacházení se zvířaty v Česku L. P. 1999 se stejným odporem a úžasem, jaký v nás dnes vzbuzuje úderné dílo Harriety Beecher-Stoweové Chaloupka strýčka Toma.

Už slyším nářky podnikatelů a pragmatiků, kam až právo lidoopů nebýt mučen, povede? Budou se domáhat propuštění ze zoologických zahrad a návratu do zplundrovaných pralesů?

Byly by to obavy stejně liché jako děs některých zakládajících členů EU, že vstupem nových chudších členů do tohoto privilegovaného klubu se jejich výsady zmenší.

Zdravíme novozélandský zákon i proto, že nabourává prastaré judaisticko-křesťanské i marx-leninské vnímání světa, v němž člověk, pán přírody, nad všemi zvířaty panuje a tudíž s nimi smí beztreštně zacházet jako estébácký vyšetřovatel a bachař s politickými vězni.

Ó tempora! Ó mores! Donedávna vladaři z boží milosti a diktátoři jako Husajn si s občany dělali, co chtěli. Roku 1946 se však konal norimberský soud a váleční zločinci neunikli spravedlivému trestu. Od té doby se prostor lidské svévole dále zužuje. Třesou se katané jihoamerických vojenských vyvražďovacích komand i generál Pinochet a další zločinci vydaní mezinárodnímu soudu v Haagu.

Proces změn probíhá i ve vztahu člověk – zvíře. Ochota něco měnit je v různých zemích různá. Italští lovci nařikají nad omezováním svobody střílet tažné ptactvo. V Británii většina soudí, že hon na lišku je barbarský přežitek ze středověku.

Menší ochota ke změnám postojů je v bývalých komunistických guberniích, kde po předlouhé mrazivé noci totality převládá mentalita, že kromě hrstky bezvýznamných útlocitných ochranářů nikoho nepohorší, když v bývalých jezeďáckých kravínech stojí nakrátko uvázaný dobytek po kolena ve výkalech, když zemědělci vyhánějí k smrti

vyděšená prasata na dálnici nebo když třeba rybáři z profese hubí vejce labutí a mláďata vodního ptactva?

Dočkáme se doby, kdy takovéto jednání v očích slušných lidí bude tak nepřipustné jako pedofilie, že si lidé budou od takového individua v hospodě ostentativně odsedat?

Dočkáme se doby, kdy 8. říjen – Den lidoopů, bude v Česku i Albánii obecně přijímán jako samozřejmost, tak jak se vryl do povědomí 23. duben – Den Země.

Boris Merhau

DEN ZEMĚ

DEN ZEMĚ

DEN ZEMĚ

DEN ZEMĚ

Evangelické církve podléhají klamu racionalistického materialismu, konstatuje episkopální duchovní Sanford (2003), apelují na rozum, na zdravý selský rozum. Přehlížejí, že člověk se příliš často chová iracionálně, a to jak ke svým bližním, tak ke své živitelce - přírodě i celé planetě Zemi.

Nebyli to snad racionální absolventi lesnických a zemědělských fakult, kteří zapomněli, čemu se naučili, drželi hubu a plnili sebenesmyslnější příkazy svých negramotných komunistických bossů? Rozorávali meze i ve svažitém terénu, čímž dopustili, že deště splachovaly do vodních toků nejúrodnější humus. Na počest soudruha Chruščova seli kukuřici v podhorských oblastech, stavěli mamutí kravíny a vepřiny, aby si pak nevěděli rady, co s chlěvskou mrvou a kejdou. Vysazovali monokulturní plantáže, ač ze školy věděli, že proti větrům je daleko odolnější smíšený les.

První Den Země se zrodil r. 1970 v USA tak jako před tím hnutí za vznik národních parků, které se těžce prosazovalo proti zájmům těžářů, dřevařů i velkochovatelů dobytka.

Návrh strategie trvale udržitelného žití pro konferenci Spojených národů r. 1992 v Brazílii společně vypracovali představitelé IUCN – Světového svazu ochrany přírody, WWC – Celosvětového fondu pro přírodu a UNEP – Program Spojených národů v oblasti životního prostředí. Nazývá se „Pečujeme o Zemi“ a vyšel v Glandu ve Švýcarsku koncem 1991. Není náhodou, že český překlad dr. Čerovského vydal Slovenský svaz ochranců přírody a krajiny, kde jsou „zelené“ iniciativy daleko pohotovější než u nás v Česku.

Jak si osvojujeme slogan „Mysli globálně, jednej lokálně“?

Velmi obtížně, zvláště když během půlstoletí komunistické totality odumřel cit pro hodnoty a povinnosti vůči budoucím generacím. Vstupujeme do Evropské unie, kde jsou v ekologickém uvědomění mnohem dále. Tam by se dnes nikdo neodvážil tlačit návrh ex-ministra dopravy Šlinga na stavbu dvou vzduť, jedné v přírodně chráněné oblasti a druhé bezprostředně u jejích hranic. Vydělali by na tom jen betonářská lobby a rejdaři, kteří však nedokázali přesvědčit veřejnost, že by se stavba zaplatila za dvacet let. Na štěstí parlament tak jako senát tento drzý návrh zamítl.

Naše průmyslově vyvinutá západní civilizace patří k pětině lidstva, která si přisvojuje lví podíl přírodních zdrojů. Zatímco v celém civilizovaném světě se úspěšně prosazuje postupné snižování komunálního odpadu, v Česku končí statisíce tun kvalitních druhotných surovin ve spalovnách a na skládkách, jejichž průsaky kontaminují spodní vody. Končí tam papír, lepenka, dřevo, plasty, textil, kovy i kompostovatelné kuchyňské odpadky. Ing. Kropáček z Hnutí duha odhaduje, že 80% obsahu každé popelnice lze buď recyklovat nebo kompostovat v době, kdy domácnosti přestávají topit pevnými palivy. Jak si musejí počínat města a obce, když 41% komunálního odpadu tvoří odpad biologický? Budovat komunální kompostovací zařízení a všem domácnostem zajišťovat odvozový systém biologických odpadů. Pro cca 30% domácností v rodinných domcích či družstevních bytech s pozemkem a zahrádkou netřeba odvoz zajišťovat, protože mají potřebný prostor pro kompost; navíc ušetří za nákup umělých hnojiv.

Kapitolou samy pro sebe jsou sběrný recyklovaných surovin soukromých podnikatelů. Ti ve snaze o co největší zisk tlačí výkupní ceny pod přijatelnou hranici a především žáky nestydatě okrádají. Mají to ulehčeno všude tam, kde v obci je jediná sběrna – tudíž monopol.

Máme možnost ovlivňovat i prevenci vzniku odpadu. Prodejci potravin i supermarkety se nechtějí zdržovat ztrátovým výkupem vratných lahví a používají celé spektrum triků, jak výkupu vratných lahví zabránit. Výroba obalového skla jim v tom vychází vstříc a tak kvapem klesá počet vykupovaných lahví od vína. připomínám, že během 10 let se tvar půllitrových lahví od piva změnil třikrát, vždy v neprospěch spotřebitele.

Horší je, když se jako mor zásluhou obchodu rozšiřuje záměrné plýtvání. Naše generace vyrostla na přepíraných plenách: dnes obchod vtíravě vnucuje pleny na jedno použití tak jako plastové talíře, krabice, pohárky, atd., které se po použití zahodí.

Veškerá zlepšení v hospodářské oblasti jsou málo platná, pokud se neodvozují od změn ideové nadstavby – naší stupnice hodnot. „Bílý samec a jeho panský rozum nás dovedli na okraj zkázy,“ píše Kohák (1996) ve své charakteristice hlubinné ekologie. Odcizený panský rozum vytváří civilizaci panovačných bílých samců, kteří nedovedou cítit, vážit si a milovat, protože to vše v nich potlačila vůle k moci, k manipulaci. Spasit ho může jen jeho potlačená polarita – anima (duše), symbol věčného ženství, citový, poetický, temný a hlubinný zdroj našeho bytí. Dotek s neživou i živou přírodou nás dokáže uschnout k návratu k prvotnímu Zdroji našeho bytí. Tak jak lidstvo od pradávna učí poezie mystiků, jóga, meditace a kontemplace, máme možnost se stávat propojenou součástí veškerého bytí. Takovéto osvícení, bytí se objevilo jen jako kratičkový záblesk – zavazuje, nutí k odpovědnosti.

Musíme se vzdát pyšné představy, že Gaia, naše planeta Země, je člověčí soukromé vlastnictví, jakási kombinace parcel, zahrad, zoologické zahrady, rekreačního parku, bankovního trezoru a také energetických zdrojů - to vše k naší velectěné dispozici, abychom to konzumovali, zdobili či cupovali na kousky podle naší majetnické libovůle. Pochopíme-li, že Země, jediný domov, který v bezmezném vesmíru máme, je kulově zformovaný organismus, kde jsou všechny součásti spjaty v symbióze, smíříme se s tím, že jsme pohyblivou tkání specializovanou pro příjem a shromažďování informací, něco na způsob nervové soustavy tohoto superorganismu, dovolí nám to změnit postoj. Tak jak nám doporučuje ředitel Schumacher College Satíš Kumár, začneme se k planetě Zemi chovat jako dobře vychované děti, které dovedou nejen chtivě brát, ale i láskyplně vrátet.

Boris Merhaut

James Dillet Freeman:

JSEM TU

Potřebuješ mne? Jsem tu!

Ty mne nevidíš, ale já jsem světlem tvých očí

Ty mne neslyšíš, a přece mluvím tvým hlasem

Ty mne nepocítuješ, i když jsem silou tvých paží.

Tvořím, i když nechápeš smysl cest

Tvořím, i když nerozumíš mému dílu

Nejsem neznámou vidinou, nejsem tajemstvím

Když do klidu se pohroužíš, v hlubinách svého nitra

mne poznáš svou vírou a intuicí

Jsem tu – slyším tě, na dotazy tvé odpovídám.

Když mne potřebuješ, jsem tu

I když se ke mně neznáš, jsem tu

I když máš pocit naprosté osamělosti, jsem tu

I když strach tě jímá – jsem tu

I když bolestmi trpíš – jsem tu.

Jsem tu když se modlíš, i když jsi tich

JSEM V TOBĚ A TY JSI VE MNĚ

Pouze tvá mysl mne od tebe odlučuje

Jen v ní vzniká to, co nazýváš mým či tvým

A jen ve své mysli mne poznáváš a mou přítomnost prožíváš.

Ulev svému srdci. Zbav se svého strachu!

I když ze správné cesty sejdeš – jsem tu.

Sám od sebe nic nezmůžeš. Se mnou spojen vše dokážeš!

Jsem všude a jsem ve všem.

I když v něčem nepoznáváš dobro – dobro je tu, neb já jsem tu

Jsem tu, protože tu mám být, neboť JSEM

Pouze ve mně svět má smysl

Pouze mnou svět celý ve svém vývoji pokračuje

Jsem zákonem. O něj se opírá běh hvězd a růst buněk

Jsem láskou, která zákon naplňuje. Jsem mír.

Jsem zákonem tvého života. Jsem oporou tvé lásky

Jsem tvou jistotou, tvým klidem. TY A JÁ JEDNO JSME.

JSME!

I když marně mne budeš hledat, věř, nejsi beze mne

I když tvá víra ve mne je nejistá,

má víra v tebe je neochvějná, protože tě znám,

protože tě mám rád.

MILOVANÝ JSEM TU!

Báseň složil J. D. Freeman pod dojmem smrti své manželky. Na plátno ji opsal kosmonaut James Irwin a vzal sebou na palubě lodi Apollo na povrch Měsíce, kde se nyní nalézá.

Připravila sestra Němečková

Velikonoční

Mráкотné dny a sny věštby

spletené do vazeb smutečných

Obloha zastřená, okna přivřená

tak ráda bych chtěla vejít do chrámu s anděly

Pak mávaly mě jehnědy

a stromy rašící duchovními kořeny

Svět zornic šalbou forem zmámený

hledání něčeho a někoho

Na vratkých cestách s jizvou na čele

jsme sobě blízko a přece vzdálení

Velikonoční vzkříšení šleháme žilami

zvyklostí model, házení Morany do vody

Až probudíš se ze sna – nevědomý usoužený

naslouchej vyzvánění zvonu o vzkříšení

Bůh prošel nebesy a sestoupil až na zem

stal se člověkem přibitým na kříži vykupitelské oběti

až na dno bolesti zírají kameny

Jen člověk pádu znovu skrýt se chce

před zraky ztraceného lidstva

toužícího po spáse

A narcis ve vodě se zrcadlí

aby pochopil svůj obraz stvořený

proměnou v květ spásy

prof. Miluše Šubartová

Vstal z mrtvých Kristus Spasitel, všehomíra potěšitel – raduj se Halelujah!

Velikonoce očima moudrých

Dospěla vskutku naše epocha vědecko technického rozmachu k neblahé skutečnosti charakterizované výrokem T. S. Eliota: „Peklo to jsem já sám“ a J. P. Sartra: „Peklo jsou ti druzí...“ Nese opravdu každý člověk v sobě prvky nelidskosti? – jak tvrdí Charles Durand.

Zbývá nám opravdu jediný nepřítel – a to my sami? (J. Charvát) Je člověk surovější než samotné krysy tím, že je zákeřný?

Jedno je ale jisté, co říká M. L. King: „Naučili jsme se létat vzduchem jako ptáci, plavat v moři jako ryby, ale nenaučili jsme se jednoduchému umění žít pospolu jako bratři!“

V čem tudíž hledat východisko? Knihy se staletou moudrostí konstatují: Vědět, že všechno má smysl, znamená věřit ve vyšší vývoj, vyšší existenci, v kosmický Zákon – Boha.

V pašijovém týdnu si připomeňme některé závažné myšlenky související s ojedinělým historickým jevem – Kristovým vzkříšením s příslibem nového člověčenství.

Kristus je revoluce srdce, kterou Bůh zasahuje lidstvo a to nikoliv mečem fyzickým, ale mečem duchovním... (S. Daněk)

Kosmický prapřincip je světlo. A v tomto světle je odpuštění místo vzpouzení, rozhovor místo moralizování, láska místo násilí. (Kurt Marti)

Slovo boží mi může způsobit bolest, ale přináší i uzdravení. (G. Egemba Igwe)

Je jeden způsob, jak čelit úzkostem ze smrti. Je třeba vědět o hodnotách silnějších než je ona. (Rollo May)

Lidé jsou už unaveni chozením po cestách, jež nikam nevedou. Obrátí se nakonec k tomu, kterého ukřižovali. Poznají, že jenom jeho cesta znamená záchranu lidstva. (Tullil Vinay)

Šťěstí, které člověk požívá v boží lásce, rozjasňuje pak všechno jeho život. (Rudolf Říčan)

Když jednou velký poustevník Antonín přestál období stísněnosti, ptal se. „Kde jsi byl, Pane celou tu dobu?“ A dostalo se mu odpovědi: „Blíž u tebe než kdy jindy.“ (Romano Guardini: O modlitbě)

Největší chorobou dnes není malomocenství nebo tuberkulóza... Největším zlem je nedostatek lásky, lásky k bližnímu, hrozná lhostejnost k sousedovi, který žije na okraji cesty, postižen vykořisťováním, násilím, chudobou a nemocí. (Matka Tereza)

Žádný problém se nevyřeší, budeme-li nečinně čekat, že se bude o něj starat jen Bůh. (M. L. King)

Přestaneme-li věřit v existenci Boha, Bůh nezemře. Ale my zemřeme, nebude-li náš život prozařovat jas zázraku, který je nám stále dáván, nebudou-li jej ozařovat paprsky nadpřirozeného světla. (Dag Hammarskjöld)

Troška dobroty člověka k člověku je víc než všechna láska k lidstvu. (Richard Dehmel)

Ježíš opravdu v principu již přemohl démony svou smrtí na kříži a svým vzkříšením...
Znakem přítomného věku po vzkříšení Kristově je, že vedle sebe koexistují obě
panovnické moci: stará, v podstatě překonaná, ale navenek se držící moc zla a neviditelná
moc Kristova. Této moci náleží budoucnost. (J. B. Soušek)

Bože, odvrátit se od Tebe znamená padnout.

Obrátit se k Tobě znamená vstát.

Vrátit se k Tobě znamená znovu se probudit k životu.

Zůstat v Tobě znamená žít. (sv. Augustin)

Připravila Miluše Šubartová

Richard Evans Schultes, Albert Hofmann:

Rostliny bohů

Jejich posvátná, léčebná a halucinogenní moc. (Plants of the Gods. Přeložil M. Šilar.)
Praha, Volvox Globator, Maťa 1996. 192 str. – barevné ilustrace v textu.

Málokde jsou názory zastánců starého paradigmatu a establishmentu tak diametrálně odlišné jako na psychotropní, tj. vědomí měnící látky. Nemohli se ani dohodnout na terminologii. Paleoparadigmatici je všechny házejí do jednoho pytle, ať jde o drogy návykové či nenávykové. Termín halucinogen znamená „látka budící halucinace“, což v případě LSD a psilocybinu není vhodné, protože tyto látky nevyvolávají přeludy, nýbrž otevírají nové, neznámé dimenze psychiky.

Objeviteli LSD farmaceutovi A. Hofmannovi to musí být známo z osobní zkušenosti, avšak patrně pod tlakem spoluautora, botanika z Harvardu, se přizpůsobil společenské objednávce, aby jejich odborná studie šla snáze na odbyt.

Rostliny od pradávna skýtaly člověku nejen potravu, ale i léky. Z nich skupina psychotropních čili magických rostlin mu umožňovala komunikaci s numinóznem, ztělesňovaným různými bohy. V předindustriálních společenstvích a kmenech byly tyto rostliny vždy pokládány za posvátné. Naproti tomu utilitaristická moderní společnost si jejich význam pro postindustriální kulturu začíná uvědomovat sotva 20 let. V čem spočívá zájem, především mladých, o tyto nenávykové, psychedelické, tj. „mysl rozpínající“ látky? Zdá se, že jsou poměrně bezpečným prostředkem v zabezpečeném prostředí, jak na čas uniknout ze svěřací kazajky ega a rolí, do nichž nás konformistická společnost podmiňováním, tresty a odměnami vecpává.

„Rostlinná říše.“ (s. 16 – 19) O klasifikaci rostlin a systematické názvosloví se zasloužil Švéd Carl von Linné, když r. 1753 vydal jedinečnou botaniku – Species Plantarum o 1200 stranách. Odhadl počet druhů na 10 000, ale ten do dnešního dne stoupl na 280 000 až 700 000 druhů. Vyšší číslo je dílem botaniků, kteří se specializují na průzkum deštných pralesů. Z nich pouze 150 druhů se celosvětově používá pro své psychotropní vlastnosti. S ohledem na množství a rozmanitost magických rostlin vede Jižní a Střední Amerika a Afrika. V Severní Americe jsou vzácné, v Evropě je užívaly čarodějnice a v Austrálii se vůbec nevyskytují. Nejbliže na Nové Guinei, roste našemu hříbu satanu příbuzný *Boletus reayi*, který po požití u kmene Kuma vyvolal intoxikaci, pojmenovanou „houbové šílenství“.

Přehled rostlin a jejich popis (s. 32 – 60) je abecední a má 91 položek. Oba autoři připouštějí, že v euroamerické kultuře dnes dochází k nárůstu používání a zneužívání psychotropních látek, avšak tento jev je nezajímá a soustřeďují se výlučně na domorodé kultury, které je považují za dar bohů či jejich ztělesnění. Z nich nejpopulárnější je muchomůrka červená, z níž se ve staré Indii podle svědectví Rgvédy lisoval nápoj bohů – sóma. Požívání posvátných rostlin bývá vesměs omezeno na šamany, jejich následovníky a část mužské populace, která se podrobí přísným rituálům očisty. Ženám byly odepřeny, aby se neohrozila jejich plodnost. Téměř nikdy se nepodávají dětem: výjimkou jsou Indiáni kmene Jivaro.

„Celkový přehled používaných magických rostlin“ (s. 65 – 80) je diferencuje těmito symboly: xerofyty a sukulenty, liány, popínavé rostliny, trávy a ostřice, byliny, liliovitě rostliny, houby, orchideje, keře, stromy a vodní rostliny. Průkopníkem jejich botanického určení a oboru etnobotaniky byl Angličan Richard Spruce, který už r. 1908 zveřejnil své „Poznámky botanika o Amazonii a Andách“.

„Čtrnáct hlavních halucinogenních rostlin“ (s. 81 – 171). Autoři jsou přesvědčeni, že by si všech 91 rostlin zasloužilo samostatné kapitoly, avšak nakladatel omezil rozsah díla a proto z nich vybrali 14: muchomůrku červenou, rulík, blín a mandragoru, shrnuté pod „Čarodějné byliny“ (s. 86 – 91). Stať o Cannabis „Nektar božských rozkoší“ (s. 92 – 101) je psaná poutavě, ale nepřesně: když bozi s asury (démony) stloukali oceán mléka, jedním z produktů byl nápoj nesmrtelnosti amrta, ne rostlina konopí. Podle jiného mýtu s nebes se nesnesl „démon Amrita“, nýbrž kapky amrty, nápoje nesmrtelnosti. O klasifikaci konopí se botanici dlouho hádali. Dnes se zpravidla zařazuje do zvláštní čeledi Cannabiaceae, kam vedle konopí patří pouze chmel. Psychotropní složkou nejsou alkaloidy, ale nedusíkaté sloučeniny pryskyřičných olejů, především tetrahydrokannabinol (THC). Na s. 172, kde začíná kapitola „Chemická struktura halucinogennů“, najdeme molekulový model. Tuto látku farmaceuti vyrábějí synteticky.

„Použití halucinogennů v lékařství“ (s. 176 – 185) prozrazuje, že autoři, ač psychotropní látky znají z osobní zkušenosti, nepřekračují rámec psychoanalýzy. příznávají, že LSD, psilocybin a čistý meskalin, dosud nejčastěji experimentálně užívané psychedelické látky, mají moc „vnímání skutečnosti nepředstavitelně změnit a rozšířit... a tak vytvořit nový a odlišný obraz světa“ (s. 176). Psychoanalytičtí terapeuti dávají přednost tzv. psychoanalýze, tj. opakovanému podávání malých dávek. Zážitky se pak jednak probírají ve skupinových sezeních, jednak se vyjadřují kresbou. Transpersonalisté preferují tzv.

psychedelickou metodu, zavedenou psychiatrem Osmandem: jednorázově vysoká dávka má za cíl navodit mystickou extázi, která „může být odrazovým můstkem pro restrukturalizaci osobnosti pacienta“ (s. 178). Velké možnosti má LSD u smrtelně nemocných, jimž nejen tiší nesnesitelné bolesti, ale navíc umožňuje získat náhled, pochopit smysl života a smrti a umírat beze strachu.

Závěr knihy zdůrazňuje potřebu mezioborového výzkumu a seznamuje nás s jeho průkopníky. V globalizovaném světě psychotropní látky jsou jedním z mostů mezi domorodými kulturami a průmyslovou civilizací dneška.

Je charakteristické, jak česká věda se chová k vědomí rozšiřujícím látkám jako pštros, schovávající hlavu do písku. Tuto recenzi odmítly redakční rady tak prestižních časopisů České akademie věd „Vesmír“ a „Živa“, aniž zdůvodnily proč. Pouze ministryně zdravotnictví MUDr. Součková mi poděkovala za informaci s poznámkou, že je první ze všech ministrů zdravotnictví, která se o terminálně nemocné spoluobčany zajímá.

Boris Merhaut

Václav Havel:

Civilizace a terorismus

Vážený pane prezidente, milé dámy a pánové, vážení přítomní, nedávno jsme si s mou ženou po 35 letech dopřáli turistickou cestu autem po Evropě. Náš nápad vycházel především z mé vzpomínky na cestu minulou: byl jsem překvapen, jak se všechno změnilo. Jeli jsme pořád po dálnici, takže jsme neviděli žádný les, přírodu, vesnici či městečko. To by tolik nevadilo, aspoň nejsou lidská osídlení zničená dálničním provozem. Hrozná byla jiná věc: ty dálnice byly plné statisíců aut a především kamionů, které – vesměs nedovolenou rychlostí a divoce se předjíždějící navzájem bez varování - převážely sem a tam zcela nesmyslně tytéž produkty, díky čemuž si může Dán mazat chleba italským máslem a Ital dánským. Obě másla se přitom stěhují tisíce kilometrů zcela bez logiky, snad jen podle slepých zákonů trhu, vinou čehož se zcela zbytečně zaplňuje ovzduší výfukovými plyny.

Ze zmíněné cesty mi utkvěl v paměti pohled, na který nezapomenu: sjeli jsme z dálnice do velkého jihoevropského města, v němž jsme beznadějně bloudili. A posléze jsme jeli podivnou přístavní čtvrtí, kde byly stovky velkých doků, skladů, hangárů a víceméně chudinských obytných bloků. Nikde nebylo ani živáčka. Až jsme zahlédli osamělého chodce, který kráčel po chodníku s mobilním telefonem stisklým mezi ramenem a uchem. A já v tom náhle viděl velký symbol: osamělost člověka v éře, kdy je osobní styk, rozhovor

a pohled z očí do očí nahrazován stále dokonalejší technikou, která ve svých důsledcích lidi nesbližuje, ale jen dál a dál navzájem odcizuje. Kdokoli kdykoli komukoli může něco sdělit či napsat, ale znají se díky tomu lidé lépe? Rozumějí si lépe? Mají se raději? Neřekl bych. Pouze ztrácejí soukromí. Člověk slyší sice ve vaně na Aljašce známého sdělujícího mu cosi z tržiště v Indii, ale lidský význam jejich kontaktu – jako něčeho vzácného a cenného – podle mne klesá či úplně mizí. Intonace, úsměv, druh pohledu, gesto, tyto neodmyslitelné součásti každého lidského sdělení, jsou nahrazovány jakousi telegrafickou, zkratkovitou, odosobněnou univerzální novořečí.

Před necelým rokem jsem po třinácti dlouhých letech opustil funkci hlavy našeho státu. Musel jsem se naučit pracovat s modernějším počítačem, než na který jsem byl mnoho let zvyklý, učit se používat mobilní telefon nejnovější generace a učit se zacházet s jiným autem, než jaké jsem znal z doby, kdy jsem neměl šoféra. Ty stroječky mi přišly nesmírně sofistikované, umějí vlastně všechno. Ale aby člověk se s nimi naučil zacházet, musí prostudovat horu návodů. A tak mám občas dojem, že ačkoli jsou ty stroje určeny k tomu, aby nám usnadňovaly život a šetřily čas, ve skutečnosti nám čas ubírají a téměř znemožňují věnovat se vážnější věci, například úvahám o smyslu vlastního bytí, o zázraku stvoření či četbě Gándhího projevů. Není to samozřejmě vina těch strojů ani jejich vynálezců. Je to důsledek neschopnosti současného člověka držet krok sám se sebou.

Ale jsou vážnější věci než to, o čem mluvím. Všichni víme, jak nezvratně ničí naše civilizace ovzduší, jak vykolejuje celou planetu z jejího stovky tisíc let se ustalujícího způsobu existence, jak bezhlavě drancuje její nerostné zdroje, jak svým zbrklým samospádem – aniž chce a aniž musí – prohlubuje ohromné sociální propasti mezi svými jednotlivými okruhy, jak tupě unifikuje život národů a kultur, nabízejíc jim všem tytéž svůdné a zároveň ničivé životní způsoby.

Při tom všem se sice celý svět úchvatně propojuje dvojsmyslným způsobem: všimněme si například, že se dnes už běžně uvádí jako lidské povolání podnikatel a že nikoho nezajímá, v čem dotyčný podniká. Doby, kdy byl někdo restaurátorem, majitelem dolů, majitelem plantáží či výrobcem automobilů, jako by zvolna pomíjely. Vlastnictví se odcizuje konkrétní lidské práci a největší vlastníci už téměř neošetřují žádnou konkrétní výrobu statků, ale jen miliardy elektronicky obletující zeměkouli. Světovému ekonomickému rozvoji, aspoň co se jeho měřitelných stránek týče, to možná dnes svědčí, ale tato rostoucí vzdálenost mezi tvorbou zisku a tvorbou hodnot nemůže mít dobré důsledky.

Nemluvím proti lidským vynálezům, telefonům, kamionům, atomovým elektrárnám, počítačům. Všechny je obdivuji tím víc, čím méně jim rozumím. Mluvím o tom, jak soudobá globální civilizace neumí odpovědně zacházet se svými vlastními produkty. Tisíce chytrých knih mohou být o tom napsány, nic to není platné. Víme jaké hrozby se nad námi vznášejí, a přitom vyvíjíme minimální úsilí k tomu, abychom jim čelili či se jich varovali.

Pasivní rezistencí proti ústa trhajícím sendvičům

Proč o tom všem teď mluvím? Myslím na Mahátmu Gándhího a na to, co by říkal tváří v tvář dnešní takzvané globalizaci. Odvažuji se tvrdit, že to tuším. Varoval by nás tak, jako

kdysi varoval Indii před výrobky manchesterských textilních továren či železnicemi. S ohromnou a sugestivní naléhavostí svého hlasu by nepochybně volal na poplach.

Co je méně zřejmé a co stojí za to obzvlášť zdůrazňovat, je to, co Gándhí vytrvale opakoval svým spoluobčanům, když poukazoval na jejich vlastní odpovědnost za vše, co je sužuje. Koloniální nadvláda a hmotné vykořisťování Indie nebyly přece pro něj něčím, co spadlo s nebe jako neodvratná pohroma typu velkého meteoritu, ale něčím, co vlastně všichni, včetně Indů samotných, dopustili, co umožnili, na čem se tak či onak podíleli, a co tím jen dál udržovali při životě či pomáhali rozvíjet.

Přesně tak je tomu i dnes. Považuji za nesmyslné zlobit se na nějakou firmu za to, že zaplavuje svět tlustými, ústa trhajícími a neustále se hmotně hroučícími sendviči, a přitom je bez rozpaků pojídat. Ano, jsou asi levnější než cokoliv jiného, ale otázkou je, jak draze za tuto levnost jednou všichni zaplatíme. Velké nadnárodní společnosti jsou začasť považovány za hlavní viníky nedobrych stránek soudobého civilizačního vývoje. Ale nejsou to jen viníci zástupní či náhradní, jejichž obvinění nám jen usnadňuje život? Nejsme vposledku za nedobré obecné aspekty jejich působení odpovědni všichni, kteří toto působení svým chováním umožňujeme? Vždyť ahinsa a nespolutpráce by mu dokázala úspěšně čelit! Pravda je, že to je cesta pramálo pohodlná.

Opravdu: nelze dost dobře reptat proti tomu, že světoví výrobci aut zaplavují svět dalšími a dalšími auty, bez ohledu na všechny neblahé důsledky, které to má, včetně neprůjezdnosti většiny světových velkoměst, a nelze se zlobit na firmy, které mají po celém světě za každým stromem svou pumpu na benzín či naftu, a zároveň si neumět představit svůj vlastní život bez nejnovějšího auta a svůj pohyb jinak než vlastním autem, byť by v něm – tak jako ve většině ostatních – seděl po celé hodiny jediný člověk.

Vracím se jinými slovy k tomu, co se pokouším říkat už dlouho: že nejhlubší kořeny většiny soudobých civilizačních problémů jsou ve sféře lidského ducha. Jen na nás všech soudobých lidech, záleží, zda nás či naše potomky vlastní civilizace jednou pohltní, či nikoliv. Jen na našem vztahu k věčnosti, k životu a jeho darům a ke smrti a jen na míře naší odpovědnosti za sebe i za svět záleží, jak bude lidstvo schopno odolávat nebezpečím, která se nad ním dnes vznášejí.

Zápas se vším zjevným i skrytým, co svět ohrožuje, musíme tedy začít každý sám v sobě, byť by náš vliv na obecný běh věcí byl sebemenší. Zdá se mi, že to je trvale aktuální poselství Gándhíova celoživotního díla a působení.

Náprava světa pěstováním sebekázně

Pane prezidente, vážení hosté, zmíním se o jedné věci, na kterou nelze dnes už v žádné souvislosti nemyslet.

Mám na mysli fanatismus, doktrinářství, agresivní sektářství a posléze terorismus. Ruka fanatika zabila Mahátmu Gándhího, Indíru Gándhiovou i jejího syna Radžíva. To jsou hrozné, ba neuvěřitelné věci.

Ale dnes se zdá být situace ještě vážnější, než byla v dobách těchto vražd. Na smrt neposílají fanatičtí teroristé jen ty, koho nenávidí, a sebe samé s nimi, ale berou s sebou i velké množství lidí, kteří nemají s jejich věcí vůbec nic společného.

Je asi mnoho různých způsobů, jimiž lze čelit této velké soudobé hrozbě. Nicméně na jeden aspekt bych rád upozornil. Onen zbrklý, překotný, ba až zběsilý spád soudobé civilizace, na němž se dnes téměř všichni v nějaké míře podílíme, je jedním z pramíneků, které se slévají do řečiště příčin soudobého terorismu. Rychlá civilizační unifikace totiž lidi a celé lidské komunity sice neodolatelně svádí, ale zároveň do značné míry frustruje. Kapitulace lidského ducha, lidské odpovědnosti a religiozity tváří v tvář těmto tlakům pak musí v určitých prostředích posilovat pocit prázdnoty a beznaděje. A ať už jsou teroristé či jejich vůdci vedeni jakýmikoliv úmysly, jedno je zřejmé: jakous takous sympatii či podporu, která jim jejich zločinné dílo usnadňuje, mohou hledat právě v prostoru neurčité – řekl bych metafyzické – lidské beznaděje.

O důvod víc, abychom hledali nápravu světa především v oblasti lidského ducha, lidského svědomí, lidské odpovědnosti, tedy především v sobě samých, ve svém duchovním rozvoji, v pěstování své kázně, ve své schopnosti odolávat všem pokušením, a ovšem v inspiraci, kterou tím vším můžeme dát svému okolí.

Literární noviny 2 2004, redakčně krátil B. Merhaut.

Mahátmá Gándhí byl jedním z nejvýznamnějších postav 20. století. Pokorně se hlásím k jeho ideálům

Rev. Richard A. Kellaway:

Jindy znamená nikdy

Čas je věčná výmluva, abychom se vyhnuli (neznámému) dobrodružství. Žil jsem včera, chci žít zítra, mám ale vůbec čas, abych žil dnes? Dnes jsem příliš zaneprázdněn. Musím toho moc a moc udělat. Vykonat mnoho úkolů. Jsem zodpovědný za mnoho lidí. Musím dojít na tolik míst. Musím toho mnoho dosáhnout. A ovládnutí takovými utkvělými představami, opět odkládáme duchovní cestu, kterou bychom měli uskutečňovat. Mañana (zítra).

„Nemám teď nikdy dost času,“ bezmyšlenkovitě opakujeme svou oblíbenou litanii. Život se stal příliš komplikovaným. Všechno je proorganizované a přeorganizované. Každý spěchá.

Lidé toho příliš mnoho vyžadují. Jsme příliš zaneprázdnění než abychom se mohli starat jeden o druhého. A tak mysl obviňuje naše bližní z toho, co se nedostává jí samotné.

„Včera to bylo jiné.“ Dále raději mumláme omluvu: „Tehdy byl život jednodušší. Tenkrát bylo moře času. Byl jsem šťastnější a spokojenější. Kéž bych se mohl vrátit do onoho času jistot, do času bezpečí, do času bez starostí, do času, kdy můj život byl na výsluní bez stínu.“

Zítřek bude jiný. Zítra budu svobodný. Zítra budu žít tak, jak si budu přát. Zítra mi nastanou zlaté časy. Budu sám sebou. Stanu se pozorným, milujícím, šlechetným, upřímným, citlivým, odpovědným. Dnes jsem velmi zaměstnaný. Musím hromadit tolik věcí, aby mně to umožnilo zítra žít bez nedostatku. Peníze, věci, lidi, zkušenosti. Jestliže to všechno nebudu shánět dnes, může mi to nenávratně uniknout. Musím přijmout myšlenku, že jestliže mám podporovat pokrok a pohyb vpřed, musím konat něco důležitého.

Ale je to omyl. Ať se pohybujeme sebe rychleji, zítřek nikdy nedohoníme. Ať se držíme sebe pevněji, na včerejšek se nikdy nemůžeme zavěsit. Co si přejeme, aby nastalo zítra, začíná tím, co si přejeme dnes. Minulost je fantazií a budoucnost iluzí, pokud se nesoustředíme na současnost. „Byl jsem...“ a „Doufám, že...“ jsou jen smutná přiznání současné prázdnoty až do doby, kdy zakusíme, co to znamená JSEM.

Ze sbírky The Trying Out (Zkoušení) přeložila Eliška Merhautová.